

## **Engelsk gør det ikke alene**

**Inge Baaring, lektor, konferencetolk**  
**Sabine Kirchmeier-Andersen, lektor, ekspert i sprogteknologi**  
**Robert Phillipson, professor, ekspert i sprogpolitik**  
**alle tre, Handelshøjskolen/Copenhagen Business School,**  
**21. februar 2006**

Flere debattører har understreget behovet for at danskere skal lære bedre engelsk for at klare den globale udfordring. De foreslår bl.a., at engelsk skal styrkes i alle sammenhænge, og at flere uddannelser skal udbydes på engelsk

Vi frygter at det i det lange løb vil skade Danmarks muligheder for at møde de globale udfordringer og udnytte det globale potentiale, hvis man ensidigt satser på engelsk og forsømmer at tilvejebringe en samlet dansk sprogpolitik. Vi ser især følgende udfordringer:

- fastholdelse af dansk som samlende sprog for alle i Danmark, herunder i erhvervslivet og på de højere læreanstalter,
- fastholdelse af dansk som et ligeberettiget sprog, mundtligt og skriftligt, i EU's institutioner og i kontakter mellem Danmark og EU.
- varetagelse af danske interesser i en globaliseret verden af danskere med kompetencer i flere sprog
- udvikling af sprogteknologi, således at danske virksomheder får bedre redskaber til at håndtere den globale udfordring, og brugen af dansk i den digitale verden ikke sækker agterud i forhold til andre sprog,

### **De mange faresignaler**

Antallet af studerende i fremmedsprog ved de danske højere læreanstalter falder drastisk, med engelsk som undtagelsen. Reformen af gymnasieskolen vil sandsynligvis forstærke denne tendens. De forudsigelige konsekvenser er, at der efterhånden bliver få eller ingen fagligt stærke miljøer for tysk og de romanske og slaviske sprog – for ikke at nævne vigtige asiatiske sprog. Danmark vil halte bagefter i forhold til EU's målsætning om at skolegang skal sikre kompetence på tre sprog.

En del danske embedsmænd er i stand til at varetage danske interesser på engelsk, men en del er ikke. Det er en misopfattelse at forestille sig at danskere kan klare sig lige så godt som englændere på engelsk i forhandlinger på allerhøjeste niveau - forhandlinger som resulterer i retsakter, der skal gælde i Danmark. En person, der udtrykker sig på et fremmed sprog, vil stort set altid mangle nuanceringsmuligheder og sproglig og indholdsmæssig præcision, og vil dermed afgive kompetence til den modersmålstalende.

I EU's tolketjeneste, som bl.a. betjener Kommissionens og Ministerrådets arbejdsgrupper, er tolkning til dansk gået ned med 30-40 procent i løbet af de sidste år, bl.a. på grund af en særlig ordning, der giver medlemsstater, der afstår fra at bruge tolkning, ret til at bruge en del af de hertil afsatte beløb til andre formål. Danmark er blandt de lande som har gjort mest brug af denne ordning. Kortsigtede økonomiske og pragmatiske hensyn kan imidlertid føre til, at princippet om lighed mellem alle sprog bliver undergravet.

Ekspertisen og infrastrukturen i tolke- og oversættelsestjenesterne i EU's organer har været under opbygning siden 1973. Meget arbejde foregår ubemærket - fordi det fungerer godt – men mange danske tolke og oversættere går på pension i løbet af de kommende år, og denne ekspertise vil derfor forsvinde og kun yderst vanskeligt kunne genskabes.

Konferencetolkeuddannelsen på Handelshøjskolen i København vil sandsynligvis blive definitivt nedlagt. Dermed vil der fremover ikke blive uddannet danske konferencetolke overhovedet. I øjeblikket frarådes potentielle tolkestuderende at vælge denne karrierevej pga. de usikre fremtidsperspektiver. Uddannelsen af statsprøvede tolke til indvandrer- og flygtningesprogene fungerer ikke effektivt, fordi den er dyr, ikke udløser SU-støtte, og ikke kan kombineres med andre fag. Den gennemsnitlige EU-tolk er i stand til at tolke fra fire-fem sprog, men i øjeblikket er der blandt tolke af andre nationaliteter end dansk stort set ingen interesse for at lære dansk. Og hvorfor skulle de det, hvis dansk ikke anvendes af landets repræsentanter i EU?

Der er for få ressourcer til dansk sprogteknologi. Sprogteknologi gør det muligt at få oversat tekster automatisk, at føre en dialog med en computer, og at få læst websider op på dansk. Sprogteknologi er centralt i moderne dokumenthåndtering, videndeling og datamining af tekstdata. Avanceret sprogteknologi findes primært for hovedsprogene: engelsk, fransk, tysk og spansk. De sprog som kun tales af forholdsvis små udsnit af verdens befolkning, som fx. dansk, halter håbløst bagefter og får ikke del i de effektivitetsforbedringer som sprogteknologien giver.

### **Forudsigelige konsekvenser, hvis ikke der gribes ind**

- Danmarks indflydelse internationalt bliver mindre - i særdeleshed i EU.
- Dansk erhvervsliv vil mangle kompetence på andre sprog end engelsk.
- Afstanden mellem EU systemet og danske borgere bliver større.
- En stigende anvendelse af engelsk i dansk erhvervsliv, på de højere læreanstalter, i sprogteknologiske værktøjer, og i kulturlivet fører til, at dansk bliver et andenrangs sprog – også internt i Danmark. Dansk vil stagnere som videnskabsprog.
- Om få år risikerer man, at der ikke findes kvalificerede danske konferencetolke, hverken til eller fra dansk, hvilket betyder, at danske delegerede i EU-møder kan blive tvunget til både at lytte til og tale engelsk udelukkende.
- Danske interesser bliver varetaget (dårligt) af folk med begrænset engelsk, evt. fransk, eller af folk med engelskkompetence i stedet for faglig kompetence.
- De faglige miljøer på de højere læreanstalter på vigtige EU-sprogområder (tysk, fransk, spansk) samt i andre kulturer (arabisk, japansk, kinesisk, russisk osv) mister tilslutning og kan ikke længere levere kandidater.

### **Anbefalinger**

1. Globaliseringsrådet bør ikke alene pege på behovet for mere engelsk. Det burde tilvejebringe en nuanceret sprogpolitik som tager hensyn til en arbejdsdeling mellem dansk, engelsk, og andre sprog. Det burde erkende at nationale interesser er truet, både i EU-sammenhæng, på hjemmebane, og globalt. Der er behov for grundige analyser af hele det sprogpoltiske problemfelt som grundlag for langsigtede strategier og handling, i et

samarbejde mellem alle interesserede parter. Man kunne f.eks. begynde ved at nedsætte en Sprogpolitisk tænketank eller en sprogpolitisk kommission.

2. Ved udformning af en sprogpolitik bør den sprogteknologiske dimension tænkes ind på alle niveauer.
3. I tråd med Rektorkollegiets anbefaling om, at alle institutioner skal udarbejde en sprogpolitik, er der behov for et holdningsskift i det offentlige rum og i skolevæsenet, som kan føre til en styrkelse af indlæring af flere sprog som en integreret del af livslang læring (som anbefalet af EU).
4. Flere indvandrersprog – bl.a. arabisk, farsi, kinesisk, tyrkisk - er særdeles relevante, globalt set, og bør opfattes som en ressource man investerer i, hvilket vil fremme både integration og styrke dansk samhandel med udlandet.
5. Offentlige institutioner burde pålægges kun at bruge statsprøvede tolke for at sikre kvalitet og tolkeetik.
6. Der skal udarbejdes en plan for uddannelsen over en årrække af dansk tolke og oversættere til både nationale og internationale formål. CBS har bibeholdt sin ekspertise inden for området på trods af at konferencetolkeuddannelsen foreløbigt er nedlagt, og at uddannelsen af indvandrer-tolke ikke kan gennemføres på grund af manglende tilslutning./eller fordi den er for dyr for de studerende. Det er vigtigt at dansk opretholdes på et niveau, der sikrer, at man ikke mister den sproglige ekspertise, det har taget over 30 år at opbygge inden for oversættelse og tolkning på højt niveau.
7. Den danske regering bør sørge for, at dansk fortsat anvendes på møder i EU.
8. Når ansvar for delasppekter af sprogpolitik hører under forskellige ministerier (Undervisnings-, Videnskabs-, Erhvervs-, Kultur-, Udenrigs-), bør der være en helhedskoordineret og langtidsplanlægning som foretages af velkvalificerede medarbejdere med kendskab til sprogpoltiske problemstillinger og erfaringer fra Danmark og i andre lande.